

EU-KOMMISSJONENS FORSLAG OM «MODERNE OPPHAVSRETT»

EU-kommisjonen presenterte den 9. desember 2015 sine første konkrete forslag på veien mot «a modern, more European copyright framework». Bak kommisjonens forslag ligger en visjon om økt tilgjengelighet av kunstneriske uttrykk innenfor EU-markedet, kombinert med et sterkt felleseuropeisk opphavsrettslig vern for rettighetshavere og en god avbalansering av dette vernet mot med andre samfunnshensyn som utdanning, forskning, innovasjon og tilrettelegging av innhold for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Selv om formålene i seg ikke møter motstand, har enkelte rettighetshaverorganisasjoner, inkludert den europeiske forleggerforeningen (FEP), stilt seg kritiske til noen av kommisjonens forslag.

Direktiv om «portability»/flyttbarhet

Et av de mer omdiskuterte temaene i forkant av presentasjonen var hvor langt kommisjonen ville gå for å oppnå målsetningen om et digitalt marked uten nasjonale grenser. Det konkrete forslaget fra kommisjonen viste seg å være mer forsiktig enn fryktet. Det var begrenset til et utkast til direktiv om «portability»/flyttbarhet av digitalt innhold som skal sikre forbrukeres rett til å bruke sine hjemlige internettjenester også når de er på reise i andre EU-land. Dette vil ha mindre betydning for forlagsbransjen enn f.eks. filmbransjen. Rettigheter til bøker lisensieres som regel for ett språk, og ikke begrenset til et spesielt land.

Ute av handelen

Forslagene knyttet til digitaliseringen og tilgjengeliggjøringen av «out-of-commerce»-verk (ute av handelen-verk) vil kunne få betydning for utenlandske forlag. Out-of-commerce-verk viser til verk, herunder bøker og tidsskrifter, som fremdeles er under opphavsrettslig beskyttelse, men ikke tilgjengelig i ordinære kommersielle kanaler.

Etter dagens rettstilstand vil en digitalisering og tilgjengeliggjøring forutsette samtykke fra de aktuelle forfatterne eller forlagene som eier rettighetene, selv om disse selv ikke utnytter bøkene eller tidsskriftene kommersielt. EU-kommisjonen peker på at denne rettstilstanden begrenser tilgjengeligheten av kulturarv. FEP har i et eget notat gjentatt at dagens rettstilstand er tilstrekkelig til å oppnå kommisjonens målsetning, og at tilgjengeliggjøring av slike «out of commerce»-verk heller bør søkes gjennom avtaler med rettighetshavere og avtalelisenser enn gjennom en lovregulert, vederlagsfri rett.

I Norge har vi som kjent bokhylla.no som i all hovedsak løser dette gjennom en avtalelisens administrert av Kopinor.

Unntaksbestemmelser eller lisens innen kunnskap, utdanning og forskning?

Et mer uklart punkt er de mulige lovforslagene som diskuteres for å i større grad tilrettelegge for tilgang til kunnskap, utdanning og forskning på internett. Kommisjonen peker i denne sammenheng særlig på mulige endringer i regelverket rundt ikke-kommersielle organisasjoners rett til å drive datamaskindrevet tekst- og dataanalyser av digitalt innhold, bruk av nettbaserte læremidler til nye undervisningsformer og bibliotekers rett til å fremvise digitaliserte bøker og tekster.

De fleste vil stille seg bak kommisjonens formål, men det er verdt å merke seg at lovbestemte rettigheter til formålsspesifisert bruk av åndsverk på internett kan misbrukes og i verste fall virke mot sin hensikt. Dette henger sammen med det store potensialet for å kopiere innhold som er digitalisert og gjort tilgjengelig på nett. Selv om slik tilgjengeliggjøring på kort sikt vil kunne bidra til en generell økt tilgang til bøker, tidsskrifter og andre kulturelle og vitenskapelige verk, kan det også i det lange løp bidra til å svekke insentivene til produksjon av slike verk. Det er på denne bakgrunn FEP melder sin skepsis til kommisjonens forslag. De uttalte formål kan nås innenfor dagens regelverk ved at forlagene lisensierer tilgang.

Bibliotekene

Tydeligst er FEPs motstand mot å utvide bibliotekers rett til å fremvise digitaliserte bøker og tekster til også å gjelde utenfor det fysiske biblioteket. FEP frykter en felleseuropeisk rett til offentlig «e-lending», altså utlån av e-bøker, noe som vil skade muligheten for et fungerende kommersielt e-bokmarked.